

duger intet uforsøkt og som sagt selverhvervet erfaring er bedst, prøv derfor ogsaa torven, men la ikke »følelsen« av at det er dyrt eller billig være det bestemmende, men regn ordentlig ut baade torvens og koksens økonomiske værdi som brændsel.

BRÆNDTORVDRIFT VED VORE SÆTERBRUK

HØIT OVER DALENE og over de skogklædte aaser ligger fjeldvidderne. Det er et stykke Norge for sig selv, og som bekjendt er omtrent halvdelen av vort lands flateindhold snaufjeld og fjeldvidder. At kunne utnytte disse vidder bedre er et spørsmaal, der for tiden er under overveielse.

Fra lange tider tilbake har gaardbrukerne i vore fjelddale været vant til om sommeren at bringe buskapen tilsæters. Det gjælder da i størst mulig utstrækning at kunne utnytte produktene, d. v. s. melken, og derfor blir der paa sætrene kjernet smør og ystet ost, særlig det sidste, hvortil trænges ganske store mængder brændsel.

Ildstedene er mange ganger saa som saa. Aapne ildsteder, de mest uøkonomiske av alle, har man næsten overalt. Til mysekokningen anvendes nu for det meste indebyggede ildsteder, men heller ikke disse er konstruert med den størst mulige brændseløkonomi for øie.

Mysekokningen kan man gjerne si er en industri, som erganske omfattende baade paa sætrene og ved meieriene.

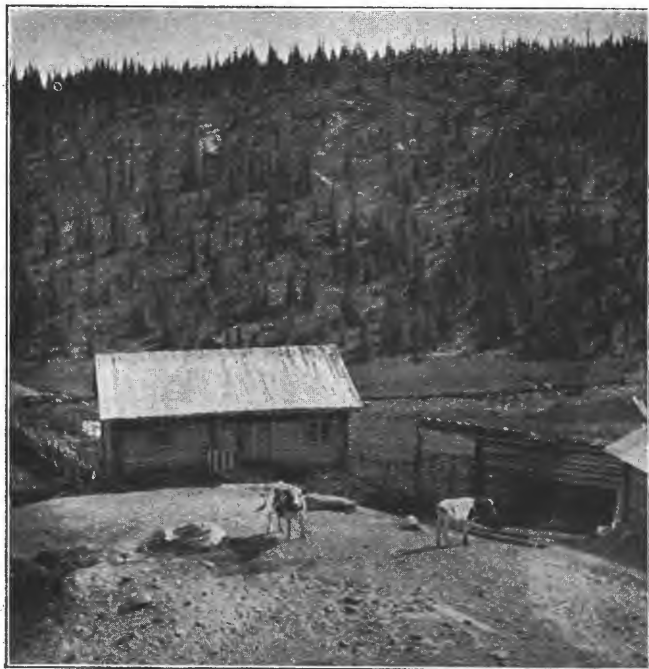
Efter *Hejes lommealmanak* kan man regne, at for hvert kg. mysost maa man fordampe mindst 10 kg. vand, og da man ved disse ildsteder neppe kan gaa ut fra en stort høiere fordampning end ca. 1 kg. vand pr. kg. tør brændeved, skulde man altsaa trænge 10 kg. ved til at producere 1 kg. mysost eller med 1 favn lufttør bjerkeved à ca. 1,66 m.³ (ca. 1000 kg.) skulde man kunne producere med et rundt tal 100 kg. mysost.

I henhold til de opgaver vi har kunnet erholde, skulde en sæter i Valdres med 16 kjø og ingen gjeter trænge til sit samlede brændselforbruk i sommerens løp 5 à 6 favner $\frac{6}{4}$ lang granved, og for større sæterlag skulde der efter opgivende forbrukes ca. 100 favner granved i sommerens løp. Ved en sæter i Gudbrandsdalen med 12 kjø og ingen gjeter fik man sig utvist 3 hauger bjerkeved, og ved en anden sæter sammesteds med 9 kjø og 150 gjeter fik man samme kvantum. I det sidste tilfælde hadde man 3 mysegryter i bruk og hvor meget brisk og lignende man brukte ved siden av, kunde ikke opgives.

Hvorom alt er, *sætrene sluker en masse brændsel.* Hvor sætrene ligger midt i tykke skogen, kan det være av mindre betydning, om

brændselforbruket er stort. Men hvor sætrene ligger oppe ved trægrænsen, hvor der er en 10—20 meter mellem hvert træ, og hvor man desuagtet hugger, blir det betænkelig.

Oppe paa høifjeldet brukes ofte brisk (ener), men den er meget udroi og koster adskillig arbeide at hugge op. Hvor man kan, tar

Vedskog ved sætrene.

man gjerne med store trær med kvister og alt og hugger dem op til ved. Det kan ogsaa forekomme, at man kjører op til sætrene store tykke tømmerstokker, som da efterhaanden sages op til ved.

Smaa brukbare *brændtorvmyrer* forefindes mangengang like ved sæterdøren, og store vidtstrakte myrer findes ogsaa deroppe. Ofte er disse bevokset med vidjekrat, men kan ha en dybde av 1 til 3 m. bestaaende av brændtorvmateriale av forskjellig beskaffenhet tildels av meget god kvalitet, der godt egner sig for stikning.

Brændtorv stikkes, eller har undtagelsesvis været benyttet flere steds. At torvdrift ikke er mer almindelig ved sætrene kan ha sin grund i mangel paa kjendskap til torvens tilberedning og anvendelse, og at man har stukket mindre god torv, saa at resultatet kan ha vist sig litet opmuntrende. Tildels kan man ha vanskelig for at avse tid

til torvstikning tidlig paa sommeren, men naar man, som tilfældet er f. eks. i Valdres, sender hele familien tilfjelds, bør man likesom i Nordland kunne bruke barnene til at stelle med torvarbeidet.

Sæterlag bør kunne drive et mindre anlæg med en eller anden slags maskin, hvorved man faar en langt bedre og forholdsvis billigere brændtorv, der er langt bekvemmere at fyre under mysegrysterne end ved og brisk, ogsaa slipper man al vedhugningen.

Tømmerstokker sages op til brændved paa høifjeldet.

Hvad vi nu først og fremst kan gjøre er at agitere i skrift som i tale for forstaaelsen av, at *sætrene brændselforbruk fuldt ut kan tilfredsstilles med brændtorv*, hvorved man kan bli istand til at spare en hel del av den skog, der endnu staar igjen oppe ved trægrænsen.

BRÆNDTORVANLÆGS BERETTIGELSE

ALMINDELIGE brændtorvanlæg forsynt med tidsmæssig maskineri og øvrige hjælpemidler har allerede nu stor betydning, men væsentlig kun for stedlig forbruk til erstatning for den brændved som snart ikke længer kan skaffes, og istedenfor den utenlandske kul og koks, som søker at faa et marked i det indre av landet og oppe i vore fjelddale.